

Big business of armoedebestrijding?

Steeds vaker werken bedrijven en ngo's samen aan water in ontwikkelingslanden. Die samenwerking is een succes als het gaat om drinkwater en sanitatie, daar zijn velen het over eens. Maar het is nog de vraag of datzelfde geldt voor stroomgebiedbeheer en delta's, en efficiënt gebruik van water.

tekst **Joris Tielens**

Door de lage ligging in een delta heeft Nederland van oudsher met water te maken. De strijd tegen water heeft ons tot experts gemaakt, de Deltawerken werden wereldberoemd. Nederlandse technologie en waterkennis gaan de hele wereld over, vooral naar ontwikkelingslanden. Op basis van dit imposante waterverleden, en op advies van de WRR in het rapport *Minder pretentie, meer ambitie* om vooral te doen waar we goed in zijn, koos toenmalig staatssecretaris Ben Knapen twee jaar geleden water tot een van de speerpunten van zijn beleid. Minister Ploumen zet dat beleid voort.

Het kabinet heeft daarom de topsector water opgezet, naast andere topsectoren. Doel is om de kracht van bedrijven, overheid en kennisinstellingen te bundelen en de sector sterker te maken, vooral door bedrijven meer zeggenschap te geven over de besteding van geld voor wetenschappelijk onderzoek op dit gebied.

Verdubbelen

Het topteam bestaat uit vertegenwoordigers van het bedrijfsleven, kennisinstellingen en overheid. Hans Huis in 't Veld, voorzitter van het topteam water, is haast de belichaming van die driehoek. Hij werkte namens Rijkswaterstaat aan de Deltawerken, stapte daarna over naar het bedrijfsleven om bij DHV bestuursvoorzitter te worden en werd vervolgens bestuursvoorzitter bij kennisinstelling TNO. Huis in 't Veld zit momenteel ook nog in de raad van toezicht van SNV.

'De topsector water kan je onderverdelen in drie segmenten', legt Huis in 't Veld uit. De eerste is watertechnologie, het leveren van schoon water door zuivering of hergebruik van water. De tweede is deltatechnologie, alles wat er nodig is om droge voeten te houden door het beheer van rivieren, dijken, pompen en gemalen. Het derde segment is maritieme technologie:

de scheepvaart en scheepsbouw en alles wat komt kijken bij het aanleggen en uitbaggeren van havens en vaargeulen, bij offshorebooreilanden en windmolenparken in zee. De maritieme sector is de grootste van de drie, gerekend naar de omzet en het aantal werknemers. In de hele watersector werken 180 duizend mensen die een toegevoegde waarde produceren van bijna 19 miljard euro, vooral door de export.

En juist in die export, veelal naar ontwikkelingslanden, zoekt de topsector de meeste groei. Vorig jaar stelde een team onder leiding van oudstaatssecretaris Frank Heemskerk namens de topsector een internationaliseringsstrategie op. Doel is verdubbeling van de toegevoegde waarde van de watersector in de periode tot 2020. Dat hoopt de sector vooral te bereiken door meer samenwerking tussen overheid, bedrijven, kennisinstellingen en ngo's op het vlak van internationaal ondernemen. En door meer handelsmissies, exportpromotie en een nog sterker internationaal merk van 'Nederland waterland' in het buitenland. Huis in 't Veld: 'Als we overheid, bedrijfsleven en kennisinstellingen beter verbinden, kan er meer innovatie ontstaan. We moeten blijven innoveren op de thuismarkt, want dat is de basis voor de export.'

Zacht en hard

De Nederlandse watersector bestaat voor het grootste gedeelte uit maritiem, en daarnaast voor een groot gedeelte uit delta. Ook in de export zijn dat de belangrijkste onderdelen van de watersector. Het is een op innovatie en techniek gerichte sector waarin veel mannen werken. Deze sector wordt ook wel het 'grote water' of de 'harde watersector' genoemd.

Gezien vanuit de ontwikkelingssector heeft water meestal een andere smaak. Wie het heeft over ontwikkelingssamenwerking en water, heeft het meestal over WASH (*water, sanitation and hygiene*). Op dit gebied

Hartelkering, een stormvloedkering in het Europoortgebied

De topsector zou zich meer moeten richten op de 'armoedemarkt'

werken veel ontwikkelingsorganisaties aan voorlichting over gezondheid en het organiseren van gemeenschappen in het gebruik van water. Hier werken meer vrouwen dan in de harde watersector. Deze sector wordt ook wel het 'kleine water' of de 'zachte watersector' genoemd.

Velen zeggen dat de tweedeling tussen 'hard' en 'zacht' aan het verdwijnen is, of zou moeten verdwijnen. Maar in de praktijk blijkt de scheiding vaak nog vanzelfsprekend. Wie wil weten hoe relevant de topsector water is voor ontwikkelingssamenwerking ontkomt er in elk geval niet aan. Op het gebied van efficiënt watergebruik in de landbouw of stroomgebiedbeheer en deltawerken, is samenwerking tussen bedrijven en ngo's net zo nieuw als elders in de ontwikkelingssamenwerking. Maar op het gebied van WASH werken bedrijven en ngo's al jaren veel samen. Velen zijn het erover eens dat die samenwerking meerwaarde heeft.

'De link tussen handel en ontwikkelingssamenwerking zit er bij ons vanaf dag één in, het zit in ons DNA', zegt Gerhard van den Top, directeur van Vitens Evides International (VEI). Deze organisatie zet Nederlandse waterkennis van de waterleidingbedrijven in ontwikkelingslanden in. VEI deta-

cheert zo'n 150 experts van de Nederlandse waterleidingbedrijven Vitens en Evides voor langere of kortere tijd bij waterleidingbedrijven in ontwikkelingslanden om die te helpen met hun bedrijfsvoering, en ze zo in staat te stellen om te groeien. Van den Top: 'Duurzaam betekent voor ons vooral bedrijfseconomisch gezond. Want pas dan kan een waterleidingbedrijf investeren in het aanleggen van leidingen en het leveren van drinkwater aan de armsten.'

Dat vraagt om langdurige samenwerking en geduld, weet Van den Top, en om een aanlooptijd waarin vertrouwen wordt opgebouwd en de bedrijfsvoering wordt verbeterd, zonder dat er meteen op resultaten kan worden afgerekend. 'Het gaat er niet om de meest efficiënte oplossing aan te bieden of op te leggen. Lokale partners moeten zelf zeggenschap hebben over hun bedrijf en hun oplossingen. Dat is iets waar we samen aan werken. Het is verandermanagement. We willen een duurzaam resultaat: een waterbedrijf dat blijft functioneren en niet na vier jaar weer terugvalt in oude gewoontes.' Vitens Evides International is in 2003 opgericht en stelt sindsdien te hebben bijgedragen aan betere toegang tot drinkwater en sanitatie voor 40 miljoen stedelingen in ontwikkelingslanden.

Grote rol

Van den Top is te spreken over publiek-private samenwerkingsverbanden. Vitens Evides International kreeg onder meer vijf subsidievoorstellen gehonoreerd voor in totaal ongeveer 16 miljoen euro uit het publiek-private Fonds Duurzaam Water (zie kader). Dit fonds, in 2012 opgezet door DGIS, stimuleert de publiek-private samenwerking in de watersector voor verbetering van waterveiligheid en waterzekerheid in ontwikkelingslanden. In de eerste ronde, najaar 2012, zijn veertien projecten goedgekeurd met een totale subsidie van 45 miljoen euro. De sector zelf betaalt bijna 50 miljoen euro mee.

Vitens Evides International werkt in de PPP-projecten samen met bedrijven als Royal Haskoning DHV, met lokale overheden en met ngo's als Plan en Simavi. Zelf investeren de Nederlandse drinkwaterbedrijven maximaal 1 procent van hun omzet in ontwikkelingslanden. Dankzij cofinanciering door Buitenlandse Zaken en donoren als de Wereldbank wordt dat bedrag verdubbeld of verdrievoudigd. Met die middelen worden drinkwaterbedrijven in ontwikkelingslanden bedrijfseconomisch gezonder gemaakt. Daardoor kunnen die op hun beurt een veelvoud aan nieuwe investeringen aantrekken. 'Een investering van veel kennis en een paar miljoen euro van ons leidt tot een uiteindelijke investering van honderden miljoenen in het drinkwaterbedrijf. Dat is echt bijzonder van Nederland, de wereld kijkt met interesse naar onze PPP-faciliteiten.'

Ngo's waar VEI mee samenwerkt, hebben een belangrijke complementaire rol, zegt Van den Top. 'Zij geven voorlichting over gezondheid en het gebruik van sanitair en zij vormen coöperaties om lokale waterkiosken te beheren. Dat is absoluut nodig en in synergie met wat wij doen.' Ook Huis in 't Veld, het boegbeeld van de topsector, ziet die meerwaarde. 'De topsector zet het bedrijfsleven vooraan', zegt hij, 'maar ik zie zeker een rol voor ngo's.'

Jacqueline Barendse beaamt die meerwaarde. Zij is bestuurslid van het Netherlands Water Partnership (NWP) en directeur van de ngo WASTE, die zich bezighoudt met afvalverwerking en sanitiesector voor de allerarmsten in steden. 'Ngo's hebben partners en contacten tot in de haarvaten van de samenleving. Zij weten wat lokaal werkt en wat niet.' Dat is een aanvulling op bedrijven, die

'De link tussen handel en ontwikkelings-samenwerking zit in ons DNA'

weer het beste de levering kunnen organiseren. 'De samenwerking is goed. We leven nu in een tijd waarin we zoeken naar verbinding, in plaats van naar tegenstellingen', zegt Barendse, net als Van den Top. Barendse ziet vooral een rol voor ngo's in het duurzaam maken van voorzieningen voor drinkwater en sanitatie. 'Traditioneel zijn bedrijven tevreden als de factuur betaald is. Maar ook zij streven inmiddels steeds meer naar watervoorzieningen die zo georganiseerd zijn dat ze blijvend zijn. Ngo's hebben een grote rol om dat handen en voeten te geven.'

Een voorbeeld is een nieuw project dat WASTE start in Kenia, met financiering uit het Fonds Duurzaam Water. Huishoudens krijgen microkrediet voor gezonde sanitatie. Maar ook de bedrijfjes die het sanitair gaan leveren, krijgen microkrediet. Barendse: 'Er ontstaat een markt voor sanitatie en samenwerking tussen overheid, bedrijfsleven, huishoudens en financiële instellingen. In India hebben we hier al ervaring mee, en blijkt het voor duurzame sanitatievoorziening te zorgen.'

Stap terug

Doen waar je goed in bent, kan slim lijken, maar het betekent op het gebied van hulp wel dat meer nadruk komt te liggen op het aanbod, en minder op de vraag vanuit ontwikkelingslanden. Erma Uytewaal van de kennis-ngo In-

ternational Water and Sanitation Centre (IRC), vindt dat een stap terug op de weg naar effectieve hulp.

'Het ministerie heeft zich, met ondersteuning van het IRC en andere Nederlandse ngo's, met succes ingezet voor meer effectiviteit van de hulp, inzet van de hulp waar de vraag het grootst is, het bereiken van de allerarmsten en duurzaamheid. Nederland speelt een voorbeeldrol in het stimuleren van de dialoog en in de coördinatie met andere donoren, bedrijfsleven en ontwikkelingslanden om internationale samenwerking in de water- en sanitatiesector nog effectiever te maken.' Maar nu raakt de ontwikkelingsagenda in de war door de nadruk die de politiek legt op de promotie van het bedrijfsleven, zegt Uytewaal.

'Officieel is hulp niet gebonden, maar de inzet van Nederlandse bedrijven wordt wel sterk gestimuleerd. Dat brengt het risico met zich mee dat de effectiviteit onder druk komt. Hulp is alleen effectief als landen zelf de leiding hebben en zelf kunnen kiezen wat en wie ze nodig hebben. Dat het principe van *ownership* nu weer doorkruist wordt, betekent echt een flink aantal stappen terug.'

Als voorbeeld noemt Uytewaal Ghana, waar Nederland jarenlang de lokale capaciteit in de watersector heeft ondersteund. 'De resultaten van dit beleid worden nu ondermijnd, want Nederland valt terug op een traditio-

Measlandkering

Projecten uit het Fonds Duurzaam Water

De stad Harar in Ethiopië heeft te maken met acute watertekorten. Bovendien wordt het waterleidingssysteem niet goed onderhouden. Het water komt uit een bron die 70 kilometer verderop ligt en de leidingen verkalken, omdat het water hard is en er geen onthardingsinstallatie is. Vitens Evides International en Royal Haskoning DHV ondersteunen het waterbedrijf van Harar in een publiek-privaat project met geld uit het Fonds Duurzaam Water. Ze doen dit samen met Heineken, dat een brouwerij heeft in Harar, en een lokale ngo. Ze leggen een onthardingsinstallatie aan, stellen een plan op om zuiniger met water om te gaan, boren dieper naar grondwater en sluiten meer huishoudens aan op de waterleiding, vertelt Adriaan Mels van Vitens Evides International.

In een ander project van Vitens Evides International, ook in Ethiopië en eveneens met steun van het Fonds Duurzaam Water, gaat het om verbetering van de drinkwatervoorziening in Addis Ababa en Adama. Die steden liggen in verschillende deelstaten, maar zijn van elkaar afhankelijk voor hun water, vertelt Mels. 'Adama moet de erosie tegengaan omdat meren dichtslibben waar Addis afhankelijk van is. Addis moet de industriële vervuiling tegengaan waar Adama last van heeft.' Het project versterkt de dialoog tussen beide steden. Ook Nederlandse waterschappen en het RIVM hebben hier een rol in.

nele vorm van projectondersteuning. Daarbij is onvoldoende aandacht voor het versterken van bestaande structuren in de sector in Ghana.'

Nederlandse bedrijven zijn niet per se gericht op lokale capaciteitsontwikkeling, stelt Uytewaal. 'Nederlandse kennis is niet zomaar in een andere context toepasbaar, dus kennis en innovatie moeten lokaal ontwikkeld worden. Kennis kan best een exportproduct zijn, maar dan wel door intensieve samenwerking met kennisinstellingen en overheden die zelf het *ownership* hebben.'

Uytewaal is ook kritisch over de nieuwe publiek-private fondsen, zoals het Fonds Duurzaam Water. 'Het is een nieuwe vorm van door Nederland gestuurde samenwerking. Er is nog geen onderzoek gedaan naar de meerwaarde van PPP-projecten en naar de vraag of ze gaan werken. Ook niet of publiek-private samenwerking van Nederlandse organisaties in ontwikkelingslanden de slimste manier is om dingen voor elkaar te krijgen op een duurzame manier, of dat alternatieven slimmer zijn.' De lovende woorden over PPP's lijken volgens haar vooralsnog gebaseerd op *wishfull thinking*.

Springplank

Verschillende geïnterviewden vinden dat het bedrijfsleven zich meer zou kunnen richten op ontwikkelingssamenwerking. Jacqueline Barendse (NWP

en WASTE): 'De topsector is nu vooral gericht op de promotie van grote waterwerken, van maritieme werken en deltatechnologie. Dat snap ik, want daar is geld mee te verdienen. En daar is ook niks mis mee. Maar de ontwikkelingskant, water en sanitatie op lokaal niveau, raakt daardoor wel een beetje uit beeld.'

Ook Sjef Ernes, directeur van Aqua for All, denkt dat de topsector zich meer zou moeten richten op wat hij noemt de 'armoedemarkt'. Ernes mag regelmatig aanschuiven bij het topteam water. Hij wordt gezien als de schakel tussen water-ngo's en de topsector. 'Ik ben positief over de koppeling van de topsector aan ontwikkelingssamenwerking. Maar ik denk dat er nog meer in zit. Mijn boodschap aan de topsector is: interesseer je voor de *base of the pyramid* met haar vier miljard consumenten. Er is een heel grote markt te winnen aan de onderkant. Mensen zijn bereid te betalen voor schoon water. Bedrijven moeten duidelijker laten zien wat mensen terugkrijgen voor schoon water, namelijk gezondheid. En dat kunnen ze het beste samen met ngo's doen. Zij hebben kennis van de armoedemarkt, weten hoe mensen in arme omstandigheden beslissingen nemen.'

'Het wordt wel eens onderschat hoe belangrijk ontwikkelingssamenwerking is voor de BV Nederland', zegt ook Gerhard van den Top van Vitens Evides International. 'Als wij goed contact hebben met de lokale overheid,

maakt dat het eerste contact voor een bedrijf veel makkelijker.' Die springplank voor het Nederlandse bedrijfsleven via Nederlandse drinkwaterbedrijven is nu nog beperkt. Waterleidingbedrijven mogen volgens de wet namelijk maar 1 procent van hun publiek geld investeren in ondernemingen in het buitenland, om het risico te beperken voor de aandeelhouders, gemeenten en provincies. In opdracht van de topsector is onderzocht welke mogelijkheden er zijn om dit te verruimen. Dit heeft geleid tot het rapport *Rembrandt Water*, dat in maart is uitgekomen. Huis in 't Veld: 'Er blijken juridische mogelijkheden om meer te investeren en zo meer gebruik te maken van Nederlandse kennis in het buitenland.' Daarbij gaat het niet om de armste ontwikkelingslanden, maar juist om landen als China, Brazilië, Rusland en India, de BRIC's.

Dominant

Er is dan wel discussie over de koppeling tussen topsector en ontwikkelings-samenwerking op het gebied van WASH, feit is dat er al veel samenwerking en ervaring is op dit gebied. Dat lijkt anders te liggen als het gaat om efficiënt watergebruik in de landbouw en veilige delta's. 'Ik zou de link tussen topsector en ontwikkelingssamenwerking ook graag leggen, maar ik zie hem niet altijd', zegt Daniëlle Hirsch, directeur van Both ENDS. Deze ngo versterkt milieu- en maatschappelijke organisaties in ontwikkelingslanden, ook op het gebied van water. Als het gaat om WASH ziet ook Hirsch de voordelen van de samenwerking tussen ngo's en bedrijven. 'Door goed samen te werken, bereik je meer mensen.'

Dat is heel anders bij 'groot water', denkt Hirsch. Bij grootschalige projecten op het gebied van stroomgebiedbeheer, landbouw, mijnbouw of de maritieme sector 'zijn belangen veel vaker tegengesteld. De Nederlandse baggersector is dominant op de wereldmarkt. Die bedrijven hebben een zware stem bij het bepalen van de inzet van de topsector. Nederland heeft veel ervaring met grote projecten met inspraak van de lokale bevolking en met duurzaamheid. Maar daar zet de topsector niet op in. Integendeel, bij de export van 'groot' waterwerk blijft die inspraak vaak achterwege.' Hirsch noemt als voorbeeld een Nederlands bedrijf dat in Brazilië op dit moment met steun van de Nederlandse overheid een haven aanlegt. 'Die aanleg heeft grote negatieve gevolgen voor de bevolking, en het bedrijf heeft niet zijn best gedaan om de bevolking naar haar mening te vragen.'

Hirsch ziet het als een gemiste kans dat de topsector inzet op de export van hardware, en niet van kennis. Want die kennis heeft ons land ook: op het gebied van het organiseren van participatie en integraal beheer, waarin alle belanghebbenden meepraten. 'De waterschappen zijn het eerste democratische orgaan in de Nederlandse geschiedenis. Hierin praten boeren en anderen samen over de verdediging tegen water en de verdeling ervan. Nederland is daar erg goed in, en van die kennis en ervaring kunnen veel landen wat leren.' Maar dat ziet Hirsch niet terug in de internationaliseringsvisie van de topsector. 'Daarin gaat het alleen om de export van hardware. De topsector wordt gedreven door een klein aantal grote bedrijven met grote projecten. Lokale inspraak is voor hen niet altijd prettig.'

De Nederlandse overheid kan volgens Hirsch meer voorwaarden stellen aan bedrijven. 'In de watersector wordt veel publiek geld gestoken. Nederland geeft 8 miljard euro per jaar aan exportkredietverzekeringen, onder andere aan bedrijven die waterprojecten in het buitenland uitvoeren.' Bedrijven moeten zich dan wel houden aan de OESO-normen op het gebied van duurzaamheid en transparantie. 'Maar het bedrijf dat de exportkredieten uitvoert, heeft daarvoor maar twee mensen in dienst. Dat kan natuurlijk niet', zegt Hirsch.

De watersector in cijfers

Ondanks de crisis groeit de Nederlandse watersector weer iets, vertelt Lennart Silvis, directeur van het Netherlands Water Partnership (NWP). De export van watertechnologie en deltatechnologie groeide van 4,5 miljard euro in 2000 naar 6,7 miljard euro in 2008. Daarna daalde de export een beetje door de crisis, maar de laatste jaren is ze weer gegroeid. De export vormt zo'n 40 procent van de totale omzet van de Nederlandse watersector, die (exclusief de maritieme sector) goed is voor 17,2 miljard euro. Dat is werk dat direct met water van doen heeft. 'Als je bekijkt wat het belang van water als hulpbron is, blijkt dat 17 procent van de Nederlandse economie afhankelijk is van water. Denk aan de scheepvaart, visserij en landbouw', zegt Silvis.

Wereldwijd wordt er tussen de 400 en 500 miljard euro verdiend met waterwerken. 'We verwachten een groei van ongeveer 5 procent', vertelt Silvis. 'Door bevolkingsgroei, maar ook door klimaatverandering. Die ontwikkelingen maken investeringen nodig in veiligheid en leefbaarheid.'

In de deltatechnologie werken ongeveer 32 duizend mensen. De meesten werken in de waterbouw, denk aan kustontwikkeling, havenbouw en baggeren. Ongeveer zesduizend mensen werken aan het beheer van rivieren, grondwater, oppervlaktewater en de kwaliteit van water, en vierduizend aan water en natuurbeheer. Deze mensen werken bij bedrijven, maar ook bij Rijkswaterstaat, waterschappen, provincies en gemeenten.

Naar schatting 25 duizend mensen werken in de watertechnologie (drinkwatervoorziening, industriële watervoorziening en -afvoeren, zuivering of hergebruik van afvalwater van huishoudens of industrie). Grootste werkgevers zijn bedrijven die apparatuur en systemen leveren en ontwikkelen. Daarnaast werken er in deze sector veel mensen in de aannemerij. Ook werkt een aanzienlijk deel als adviseur of onderzoeker bij ingenieursbureaus en kennisinstellingen. De Nederlandse drinkwaterbedrijven, met provincies en gemeenten als aandeelhouder, werken op het gebied van watertechnologie.

Met ongeveer 130 duizend werknemers is de maritieme sector de grootste deelsector. Hierin gaat het om de scheepvaart en scheepsbouw, zeehavens, vaargeulen, offshore booreilanden en windmolenparken op zee.

De Oosterscheldekering, onderdeel van de beroemde Nederlandse deltawerken in Zeeland

Van geen kwaad bewust

‘Als dat publieke geld wél gekoppeld zou zijn aan voorwaarden op het gebied van transparantie en lokale participatie, zou er veel bereikt kunnen worden’, stelt Hirsch. Wanneer het bedrijfsleven daar niet in investeert, ‘verwordt maatschappelijk verantwoord ondernemen tot een vrijwillige oefening. Het zou het Nederlandse bedrijfsleven toekomstgericht maken als het oog zou hebben voor transparantie en lokaal goed bestuur. Want er staat nogal wat werk op stapel wereldwijd.’ Het verbaast Hirsch dat juist Nederlandse bedrijven een sterke lobby voeren om regelgeving over transparantie en participatie tegen te gaan.

Hans Huis in ‘t Veld, boegbeeld van de topsector, is zich van geen kwaad bewust en ontkent dat Nederlandse bedrijven in het buitenland weinig oog zouden hebben voor mens en milieu. ‘De grote waterbouwers en ingenieursbureaus zijn juist kien op milieu en lokale aanwezigheid en betrokkenheid. Nederland is sterk in duurzaamheid, dat onderscheidt ons juist van buitenlandse concurrenten.’

Dat zegt ook Kitty van der Heijden, directeur DME (directie milieu en energie) en ambassadeur duurzame ontwikkeling bij het ministerie van Buitenlandse Zaken. ‘De kracht van Nederland is het overlegmodel en de focus op lange termijn en duurzaamheid. De watersector in Nederland is te duur om op prijs te concurreren met China of India.’ Daarom moet Nederland inzetten op duurzaamheid: niet alleen een rivier uitbaggeren, maar die ook onderhouden. Geen drinkwatersysteem voor een paar jaar, maar voor altijd. ‘Als je dat wilt verkopen, moet je wel doen aan lokale consultatie, publieke verantwoording en duurzaamheid. Bij belangentegenstellingen moet de politiek een knoop doorhakken. Belangentegenstellingen moeten zichtbaar en bespreekbaar gemaakt worden, zodat de politiek een keuze kan maken. En alles wat met ODA-middelen gebeurt, moet gericht zijn op hulp aan kwetsbare mensen.’

Van der Heijden denkt dat de ontwikkelingssector en de topsector veel aan elkaar kunnen hebben. ‘Op het snijvlak van commercie en ontwikkelingssamenwerking proberen we met PPP’s de kracht van de private sector in te zetten ten behoeve van het publieke belang. Maar ik wil benadrukken dat het Fonds Duurzaam Water geen gebonden hulp is. Het is geen wet van Meden en Perzen dat Nederlandse bedrijven betrokken worden.’

Sexy en spannend

Samenwerking tussen ngo’s, bedrijven, overheden en kennisinstellingen is als het dansen van de tango, zegt Van der Heijden. ‘Het is sexy en spannend om met nieuwe partners te dansen. Het kan erg snel gaan, je weet welke richting je op wilt. Maar je gaat op elkaars tenen staan, dat is onvermijdelijk.’ Zijn bedrijven, waterschappen en ngo’s binnen WASH-projecten al jaren gewend om samen te werken, binnen deltatechnologie waren de ‘werelden jarenlang gescheiden’, brengt Van der Heijden in herinnering.

Toch gaat de overheid de middelen de komende tijd verschuiven, van WASH naar waterveiligheid (delta’s en stroomgebiedbeheer) en waterzekerheid (efficiënt watergebruik, met name in de landbouw). ‘We gaan de financiën meer in balans brengen.’ In de eerste ronde van het Fonds Duurzaam Water is dat nog niet gebeurd. De meeste projecten die gehonoreerd zijn, gaan over WASH, twee gaan over efficiënt watergebruik in de landbouw, en geen enkele gaat over delta’s. De voorstellen die binnenkwamen op het gebied van rivierbeheer of waterveiligheid hebben het niet gehaald. Redenen hiervoor waren dat het partnerschap nog niet sterk genoeg was, of dat het lastig bleek een goed verdienmodel te vinden. In een aantal programma’s voor drinkwatervoorziening is het beheer van het stroomgebied overigens wel meegenomen in de uitvoering.

‘Er zijn grote uitdagingen in de toekomst die we niet zonder de private sector aankunnen’, zegt Van der Heijden. ‘Water wordt schaars. Twee derde van de mensheid krijgt in 2020 op een of andere manier te maken met waterschaarste, 2 miljard mensen met absolute waterschaarste. Dat gaat leiden tot een teruggang in welvaart en welzijn. Daarbij moeten we 9 miljard mensen gaan voeden en komen er meer steden met een grotere middenklasse die meer energie gaat gebruiken. Om dat aan te kunnen, moeten we de synergie zoeken tussen bedrijfsleven, overheid en ngo’s. Dat doen we onder andere met het Fonds Duurzaam Water. Maar als er ODA-middelen geïnvesteerd worden in PPP-projecten, dan moet die synergie gericht zijn op armoedebestrijding en niet op handelsbevordering. De armsten lopen de grootste risico’s op te veel of te weinig water. Het is mijn taak om hen te beschermen.’ ■